

70 (70).
KHANUMA CINDİ CALİL'İN ANLATTIKLARI*
(1912, KARS, ĞIZILĞULA K. DOĞUMLU)

Ben 1912'de Kars'ın ĞızılĞula Köyü'nde doğdum. Babam köyün sucusuydu. Bizimkiler tarım ve hayvancılıkla uğraşırlardı. Babamın adı Cındı'ydi. Babamın evi iyi bir ev, gerçek bir ocaktı. Rus devlet memurları gelip evimizde kalırlar, misafir edilirlerdi. Biz Ermenilerle i li dışıydık. Hatta babam Ermenice konuşırdı.

S lalemizde 57 kişı vardı. Hepsi birbirleriyle barışık ve uyum içinde yaşırlardı. O büyük sülaleden sadece ben hayatta kaldım.

Babamın Rızgo isimli bir erkek kardeşi vardı; diğer erkek kardeşinin ismi ise Ğaro'ydu. Amcam Sayid de Ermenilerle çok iyi ilişkiler içerisindeydi.

1918'de biz de Ermenilerle birlikte Yezidi Hıristiyanlar olarak Kars'tan g   ettik; zira bizdeki bir adete göre, aşiret g   edince herkes onu takip ederdi.

Alagyaz'ın eteklerinde bizimle aynı aşirete mensup insanlar vardı; oraya gittik, uyum sağladık.

G   yolunda Türkler bizi takip ediyorlardı. Arkamızdan gelip rastladıkları insanları öldürüyorlardı. Ermeni, Yezidi birbirimize karışmış, geride bir sürü ceset bırakarak ka ıyorduk. Ama bugüne kadar hatırladığım bir köprü var; orda Türkler üstümüze saldırıp hem Ermenileri hem de Yezidileri öldürmeye başladılar.  ld r p nehre atıyorlardı. Nehirde cesetler üst üste yığılmıştı. Orda babamı ve annemi de tüfekle vurup öldürdüler. Amcamı yatakların kıvrımlarının arasına saklamıştık; kurtuldu. Amcam beni ve kendi oğlu Kamel'i yanına aldı; yürüyerek Aşarak'a vardık.

Tarihler 1920 yılını gösteriyordu. Aşarak'ta, müdürü Alikhan isimli bir Yezidi olan bir yetimhane vardı. Ama o bize sahip çıkmadı; "elinizde belge yok" dedi. O yetimhanede hem Ermeni vardı, hem Yezidi; hatta Türk bir  ocuk bile vardı. Telli isimli çok güzel bir Türk kızı vardı. O yetimhane zengin Beklar'ın eviymiş; devlet onun elinden alıp yetimhaneye dönüştürmüş. Amcam bizi bırakıp gitmişti. Biz, ben ve Kamel yetimhanenin dışında kaldık. Gece duvarların dibinde uyuyor, gündüz ise dilenerek varlığımızı sürdürüyorduk. Ne yapalım? A tık; ekmek topluyorduk. Orda Sofi-tsalo adı verilen bir kadın vardı. O bir gün beni yanına çağırdı ve şöyle dedi : "Sen kız çocuğusun; dilencilik yapma. Gel, ben sana avlumda bir yer vereyim." Onun Vardan, Tigran isimli oğulları ve Arpenik isimli bir kızı vardı. Sofi-tsalo onlardan Yezidi Alikhan'a göstermek üzere bir belge getirmelerini rica etti. Oğulları da isteğini yerine getirdiler. Alikhan bizi yetimhaneye kabul etti. Allah Sofi-tsalo'ya rahmet eylesin! zira biz onun sayesinde hayatta kaldık. Amcamın oğlu Kamel tifüs hastalığına yakalandı. Ben onu sırtıma alıp Aşarak Hastanesi'ne götürdüm; ama orada öldü. Bir gün Hovhannes Tumanyan, kızı Nıvard'la birlikte Aşarak'a, bizim Yezidi yetimhanesine geldi. O, Ermenilerle Yezidiler arasında ayırım yapmıyordu. Başımızı okşadı ve bana sordu : "Kızım

nasılsın?" Utanıp başımla iyi olduğumu işaret ettim.

1926'ya kadar yetimhanede kaldım; o zaman bütün yetimhanelerin birleştirilip daha sonra Stepanavan adını alan Calaloğlu'na taşınacağı emri geldi; orası bir yetimhane merkezi haline geldi. Sonra, yaşı tutanların Leninakan'da (şimdi Gümrü) açılan tekstil-trikotaj fabrikasında çalışmaya gitmesi emri geldi. Ben de oraya gitmek istedim; ama bana izin vermediler. Sonra bir yolunu bulup gidenlerin arasına katıldım ve Leninakan'a vardım. Orda bize yemek çekleri veriyorlardı. Cebimizde para yoktu. Biz yemek çeklerimizi nakde çevirip, o parayla bilet alarak Yerevan'a geldik; bu olay 1929 yılında cereyan etti.

Yerevan'a gelen yetimler Eğitim Bakanlığı'na başvuruyorlardı. Orda iyi kalpli bir Ermeni bize çok yardım etti; o bize : "Biz sizi gökte ararken yerde bulduk. Ağası Khancıyan Yezidiler için bir teknik okul açtı. Sizi oraya göndereyim; eğitim alın." dedi.

Ben de Yezidi Teknik Okulu'na gittim. Okula tayin edilen ilk müdür Casıme Calil'di. Orda bize bedava elbise ve yemek verdiler. Öğrenim gördüm. Sonra da Casıme Calil'le evlendim. Öyle ki, Ermenilerin yardımıyla ve onların sayesinde kurtulduk; ev-bark sahibi olduk. Allah bize yardım eden iyi kalpli o Ermenilere rahmet eylesin. Çocuklarım Ermeni eğitimi aldı. Ordikhan ve Calil tezlerini verdiler; bilimsel ünvanlar elde ettiler; müzisyen olan kızım Cemile'nin kendisi de iyi ve akıllı çocuklar yetiştirdi ve torunlarının yanı sıra bana da bakıyor. Ben çocuklarıma çok müteşekkirim. Ben artık kendi torunlarımla seviniyorum.

* Gerçi etnik olarak Yezidi olan Khanuma Calil çok yaşlı ve yatalak bir hasta; ama harika bir şekilde Ermenice konuşuyor; ayrıca kocası Casıme Calil'le birlikte eğitilmiş ve akademisyen evlatlar yetiştirmişler.